

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 41/2000 vp

Hallituksen esitys laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen (HE 162/2000 vp) laiksi indeksiehdon käytän rajoittamisesta.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaostossa on ollut kuultavana
- vanhempi hallitussihteeri Petri Syrjänen, valtiovarainministeriö.

Akava ry ja Keskuskauppakamari ovat antaneet asiasta kirjalliset lausunnot.

HALLITUKSEN ESITYS

Suomessa noudatetaan rahasaamisia koskevissa sopimuksissa pääsääntöisesti nimellisarvoperiaatetta. Nimellisarvoperiaatteesta poiketen voidaan indeksiehdon käytöllä tarkistaa suoritusvelvollisuutta rahan arvon vaihtelun mukaisesti.

Laajalti levinnyt indeksisidonnaisuusjärjestelmä purettiin Suomessa vuonna 1967 suoritetun devalvaation jälkeen. Indeksisidonnaisuuden sääntelyä on sittemmin jatkettu useilla määrääjän voimassa olleilla eri tason säännöksillä.

Indeksiehdon käytöstä vuosia 1998 ja 1999 koskevissa työ- ja virkaehtosopimuksissa annettun lain mukaan työmarkkinajärjestöjen 12 päivänä joulukuuta 1997 allekirjoittamaan tulopoliittiseen sopimukseen sisältyvä indeksiehto voitiin ottaa työ- ja virkaehtosopimuksiin. Muiden indeksiehtojen ottaminen sanottuihin sopimuksiin kiellettiin edellä tarkoitettun lain 1 §:ssä.

Laki oli voimassa 1 päivästä tammikuuta 1998 15 päivään tammikuuta 2000.

Indeksiehtolakia on muutettu neljä kertaa. Vuoden 1998 alusta voimaan tulleella lailla mahdollistettiin indeksiehdon käyttäminen entistä laajemmin sijoitusinstrumenteissa. Vuoden 1999 alusta voimaan tulleella lailla indeksiehtolain voimassaoloaikaa jatkettiin kahdella vuodella.

Käsiteltävänä olevan esityksen mukaan hallitus pitää perusteltuna, että indeksiehtolain voimassaoloaikaa jatketaan. Lain voimassaoloaikaa ehdotetaan jatkettavaksi kolmella vuodella eli vuoden 2003 loppuun.

Useimpia nykyisen indeksiehtolain säännöksiä tulisi lähinnä muun lainsäädännön muutosten vuoksi tarkistaa. Tämän vuoksi ja koska lakia on jo aiemmin neljästi muutettu, on esityk-

sen mukaan tarkoituksenmukaista antaa laki kokonaan uudestaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan valtiovarainministeriö voi antaa luvan hyväksymänsä indeksiehdon ottamiseen yksittäiseen sopimukseen riippumatta sopimuksen kestoajasta, mikäli indeksiehdon käyttöön on perusteltua syytä. Ehdotuksen mukaan samalla päätöksellä lupaa ei voitaisi myöntää useisiin toistensa kanssa samansisältöisiin sopimuksiin, jotka perustuvat vakioehtojen käyttöön. Pitkäaikaiset sopimukset ovat kuitenkin käytännössä yleisiä varsinkin kaupan alalla. Esimerkiksi Kesko Oyj:n uusiin kauppiassopimuksiin sisältyy valiokunnan saaman selvityksen mukaan indeksiehtolauseke, jonka käyttöön yksittäisissä tapauksissa on haettava poikkeuslupaa. Poikkeuslupaa vaativia sopimuksia on todennäköisesti vuosittain useita satoja.

Koska valtiovarainministeriö voisi esityksen mukaan myöntää luvan yksittäisen sopimuksen perusteella, jouduttaisiin tämentyyppisissä tilanteissa hakemaan lukuisia erillisiä lupia. Tämä aiheuttaisi tarpeetonta lisätyötä ja kustannuksia kaikille osapuolille. Lupamenettelyn yksinkertaistamiseksi ja tarpeettomien kustannusten välttämiseksi ehdotetaan lakiehdotuksen 4 §:n tarkoittamaa poikkeuslupamenettelyä koskevaa valtiovarainministeriön toimivaltaa muutettavaksi siten, että lupa voitaisiin myöntää yhdellä päätöksellä kaikkiin niihin sopimuksiin, jotka perustuvat samaan vakiosopimukseen ja joissa käytetään samansisältöistä indeksiehtoa.

Tarkoituksena ei olisi muuttaa lain asiallista sisältöä, vaan ainoastaan helpottaa ja yksinkertaistaa lupamenettelyä. Valtiovarainministeriö harkitsisi edelleen, onko indeksiehto hyväksyttävä. Koska indeksiehto ja muut sopimuksen vakioehdot olisivat samansisältöisiä kaikissa sopi-

muksissa, olisi myös luvan myöntämistä koskeva harkinta samanlainen kaikissa yksittäisissä sopimuksissa, joissa vakioehtoja käytetään. Muutoksen jälkeen voisi valtiovarainministeriö yhdellä päätöksellä vahvistaa poikkeusluvan koskemaan kaikkia niitä riittävästi yksilöityjä sopimuksia, joissa käytetään lupahakemuksessa tarkoitettua vakiosopimusta. Jos indeksiehtoa käytettäisiin muun sisältöisessä sopimuksessa, olisi ehto lain yleiskiellon vastaisena mitätön. Valiokunta korostaa, että kysymyksessä täytyy olla konkreettinen tapaus, jossa ainakin toinen osapuoli pysyy vakiona. Hakemuksen hyväksymisen edellytyksenä on, että hyväksymiseen on perusteltua syytä. Hyväksytyt syyt ovat yleensä hakijaan tai tämän olosuhteisiin liittyviä. Näin ollen ei valiokunnan käsityksen mukaan ole mahdollista antaa hyväksyntää esimerkiksi sopimuslomakkeeseen otettavalle indeksiehdonle.

Päätösehdotus

Valtiovarainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin muuttamattomana, paitsi 4 § muutettuna seuraavasti:

4 §

Indeksiehdon salliminen muissa tapauksissa

(1 mom. kuten HE)

Valtiovarainministeriö voi hakemuksesta antaa luvan hyväksymänsä indeksiehdon ottamiseen yksittäiseen sopimukseen *tai useisiin sopimuksiin, jotka perustuvat vakiosopimukseen*, sen kestoajasta riippumatta, jos siihen on perusteltua syytä.

(3 mom. kuten HE)

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Maria Kaisa Aula /kesk	Ola Rosendahl /r
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Matti Saarinen /sd
jäs.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Anni Sinnemäki /vihr
	Pirjo-Riitta Antvuori /kok	Sakari Smeds /skl
	Seppo Kääriäinen /kesk	Irja Tulonen /kok
	Reijo Laitinen /sd	Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
	Markku Laukkanen /kesk	Kari Uotila /vas
	Hanna Markkula-Kivisilta /kok	Jukka Vihriälä /kesk
	Tuija Nurmi /kok	Jorma Vokkolainen /vas
	Mauri Pekkarinen /kesk	vjäs. Ulla Juurola /sd (osittain)
	Virpa Puisto /sd (osittain)	Pekka Kuosmanen /kok.

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Arvo J. Kämppi.